

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО
цифрової епохи в структурі інформаційного
забезпечення навчального процесу, наукової та
дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

УДК 027.7:001.891

Бєлодєд О. В.,

заступник директора з наукової роботи

Наукової бібліотеки,

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Україна, м. Миколаїв, 54007,

проспект Героїв України, 9

olena.beloded@nuos.edu.ua

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ІМЕНІ АДМІРАЛА
МАКАРОВА: ІСТОРИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

***Анотація:** У статті викладено аналіз науково-дослідницької діяльності Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова в історичному та практичному аспектах. Розглянуто сучасні напрями науково-дослідницької роботи у зв'язку з трансформацією діяльності бібліотеки. Висвітлено роль наукових досліджень в управлінні інноваційними процесами.*

***Ключові слова:** наукові дослідження; науково-дослідницька робота; університетська бібліотека.*

Бібліотека закладу вищої освіти є не тільки джерелом знань для вчених, викладачів, студентів, але й сама веде активну та різноманітну дослідницьку роботу для того, щоб визначати пріоритети своєї діяльності та обирати оптимальні шляхи вирішення нагальних проблем.

Науково-дослідницька робота книгозбірні закладу вищої освіти спрямована на:

- розвиток наукових основ удосконалення бібліотечно-бібліографічного, інформаційного обслуговування професорсько-викладацького складу, наукових співробітників і студентів вишу;
- створення раціональної технології, підвищення ефективності та якості своєї роботи;
- проведення інформаційних аналізів для визначення основних напрямів розвитку.

Науково-дослідницька робота є невіддільною частиною наукової діяльності Наукової

бібліотеки НУК ім. адм. Макарова.

Пріоритетними напрямками роботи Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова (далі НБ) є удосконалення технологічних процесів бібліотечно-бібліографічного та науково-інформаційного обслуговування користувачів, створення раціональної технології та підвищення якості роботи на основі проведення прикладних досліджень для забезпечення освітнього процесу та ефективності науково-дослідницької роботи в університеті.

Відтак, нові завдання, які стають перед бібліотекою, окреслюють діапазон науково-дослідницької діяльності, формують та визначають нові актуальні теми досліджень.

Напрями науково-дослідницької роботи визначаються за допомогою моніторингу змін у діяльності бібліотеки, аналізу рівня роботи.

Аналіз звітних матеріалів свідчить про те, що, починаючи з 70-х років, бібліотекою проводились локальні дослідження, які мали переважно прикладний характер і були спрямовані на удосконалення діяльності окремих ділянок роботи бібліотеки.

Характерною рисою дослідницьких тем періоду 70х–80х років був пошук ефективних підходів до організації інформаційно-бібліографічного обслуговування користувачів, виявлення проблем, з якими стикаються користувачі книгозбірні. Пріоритетною тематикою досліджень були питання використання довідково-бібліографічного апарату бібліотеки (дослідження, яке проводилось у 1972 р.) та якості бібліотечного обслуговування (дослідження 1988 р.).

Період 2001–2010 років характеризується активізацією проведення соціологічних та маркетингових досліджень. У цей період були проведені наступні наукові розвідки за такими темами:

- соціологічне дослідження "Студентська молодь: інформаційні потреби" (2001 р.);
- соціологічне дослідження "Імідж бібліотеки та бібліотекаря вищого навчального закладу інформаційного суспільства" (2002 р.);
- комплексне соціологічне дослідження "Бібліотека очима користувачів" (2003–2005 рр.);
- соціологічне дослідження з питань реформування вищої освіти в Україні (2007 р.);
- маркетингове дослідження "Аналіз використання електронних ресурсів бібліотеки НУК користувачами електронного читального залу" (2008 р.);
- соціологічне дослідження "Вивчення впливу електронного середовища на читання користувачів бібліотек ВНЗ" (2010 р.).

Коротко зупинимось на Комплексному соціологічному дослідженні "Бібліотека очима користувачів", яке проводилось у 2003–2005 роках у три етапи серед трьох категорій користувачів бібліотеки: студентів початкових курсів, студентів III–IV курсів та професорсько-викладацького складу університету. Дослідження мало на меті удосконалення та визначення перспективних шляхів підвищення рівня бібліотечно-інформаційного обслуговування читачів, виявлення найбільш ефективних форм використання інтегрованих бібліотечно-інформаційних ресурсів та розширення співпраці у системах "Бібліотека – читач", "Бібліотека – кафедра". Завдяки проведеному дослідженню була отримана цінна інформація відносно оцінки стану комфортності бібліотеки, сервісного обслуговування, тематичного складу фонду тощо. Респонденти висловили слушні побажання та пропозиції щодо поліпшення роботи бібліотеки, а саме: придбання комп'ютерної техніки, розширення доступу до електронного каталогу бібліотеки, створення зручної пошукової системи, покращення матеріально-технічної бази бібліотеки. Отже, проведене комплексне дослідження дозволило отримати об'єктивну картину окремих напрямів діяльності бібліотеки та визначити шляхи подальшого розвитку книгозбірні.

Таким чином, науково-дослідницька діяльність цього періоду характеризується тим, що досліджувані теми були актуальними, приділялась більша увага дослідженню ролі і місця бібліотеки в сучасних умовах, вивченню інформаційних потреб та запитів різних категорій користувачів, формуванню, збереженню, використанню та відповідності читацьким запитам документних ресурсів бібліотек тощо.

У 2010 році Науковій бібліотеці НУК ім. адм. Макарова рішенням Вченої ради № 7 від 17.09.2010 р. за вагомий внесок в інформаційне забезпечення освітнього процесу та наукову діяльність вишу надано статус "Наукова". Протягом останніх десяти років у діяльності бібліотеки важливе місце займає науково-дослідницька робота, вона здійснюється на основі Концепцій розвитку діяльності книгозбірні, що розробляються кожні п'ять років.

Науково-дослідницька робота періоду 2011–2021 років характеризується різноманітністю видів та тематики досліджень. Тематика науково-дослідницьких робіт спрямовується на забезпечення якісних змін усіх складових бібліотечно-інформаційної діяльності відповідно до нагальних завдань, які стоять перед бібліотекою.

Можна виділити основні види досліджень, що проводились Науковою бібліотекою в цей період, а саме: соціологічні (у т. ч. міжвузівського рівня), наукометричні дослідження та моніторинги.

Соціологічні дослідження (у т. ч. міжвузівського рівня) були присвячені вивченню

користувачів як інформаційного середовища бібліотеки закладу вищої освіти.

За цей період проведено:

- міжвузівське соціологічне дослідження "Молодий працівник бібліотеки ВНЗ: погляд у майбутнє" (2011 р.);
- міжвузівське соціологічне дослідження "Інноваційна діяльність – ключовий фактор успішного розвитку бібліотеки вишу" (2012 р.);
- міжвузівське соціологічне дослідження "Бібліотека вишу і виховання толерантності сучасної молоді" (2013 р.);
- міжвузівське соціологічне дослідження "Інформаційні потреби наукових працівників вишу на електронні ресурси, що надає НБ НУК, та аналіз активності їх використання" (2014 р.);
- міжвузівське соціологічне дослідження "Модуль компетентностей бібліотечно-інформаційного фахівця майбутнього" (2017 р.);
- соціологічне дослідження "Ставлення вчених НУК ім. адм. Макарова до наукометричних БД Scopus та Web of Science" (2018 р.).

Наукометричні дослідження були спрямовані на оцінювання результативності наукової діяльності вчених університету.

За цей період проведено:

- наукометричне дослідження "Наукометричний аналіз дисертаційного фонду Наукової бібліотеки НУК";
- наукометричне дослідження "Наукометричний аналіз дисертаційного фонду Наукової бібліотеки НУК на допомогу поліпшенню публікаційної активності науковців університету";
- наукометричне дослідження "Дослідження результативності наукової та науково-методичної діяльності Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова у сфері суднобудування та суміжних галузях";
- "Бібліометрична оцінка досліджень з напрямку "Днопоглиблювальні роботи" у БД Scopus";
- "Бібліометрична оцінка досліджень з напрямку наноструктурування промислових металів і сплавів, напилених покриттів у БД Scopus";
- "Бібліометричний аналіз наукових видань, в яких публікуються автори-НПП НУК ім. адм. Макарова (за даними наукометричної бази даних Scopus)".

Моніторинги:

- міжвузівський моніторинг "Бібліотеки ВНЗ м. Миколаєва у віртуальному просторі" (2015 р.);
- "Моніторинг діяльності бібліотек ВНЗ, які входять до складу методичного об'єднання за 2013–2015 рр." (2016 р.);
- "Моніторинг з питань академічної доброчесності" (2018 р.);
- моніторинг "Медіаграмотність студентів та викладачів" (2021 р.).

У 2019–2020 рр. фахівцями бібліотеки вперше було проведено дослідження "Історія Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова: до 100-річчя з дня заснування", предметом вивчення стала історія діяльності бібліотеки з 1920 по 2020 рр. Джерелами дослідження були: архівні матеріали, планово-звітна документація (починаючи з 1963 р.), видання, присвячені історії університету, фотоматеріали, спогади фахівців. Дане дослідження лягло в основу створення книги "Університетська бібліотека: від традиційної до цифрової". Ця книга – результат кропіткої дослідницької праці провідних фахівців бібліотеки на чолі з директором Т. М. Костирко, які підготували матеріал для цього видання, а також видавництва Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, завдяки якому ця книга побачила світ. Книга була презентована на офіційних урочистостях з нагоди 100-річчя заснування бібліотеки, а також у поточному році була представлена видавництвом університету на виставці місцевих видавництв "Миколаївська книга – 2021".

У 2021 році Науковою бібліотекою НУК ім. адм. Макарова проводився моніторинг, метою якого є удосконалення роботи бібліотеки по підвищенню рівня інформаційної компетентності користувачів, зокрема студентів та викладачів вишу, з питань медіаграмотності та безпеки у медіапросторі. Протягом вересня – жовтня поточного року проведено перший етап моніторингу – дослідження рівня сформованості медіаграмотності студентів та їх безпеки у медіапросторі. Опитування проводилось методом анкетування традиційно – за допомогою друкованих анкет – та в онлайн-форматі, за допомогою сервісу Google Форм. Всього в опитуванні взяли участь 300 здобувачів освіти. Дані, отримані під час опитування, будуть проаналізовані та використані для подальшої роботи бібліотеки з питань формування медійно-інформаційної грамотності користувачів.

Результати більшості досліджень були заслухані на щорічних науково-практичних конференціях (у т. ч. всеукраїнського рівня) та семінарах, які організовує Наукова бібліотека НУК ім. адм. Макарова. А саме:

- "Стан і перспективи збереження бібліотечно-інформаційних ресурсів в добу цифрових технологій" (на базі бібліотеки МДУ ім. В. О. Сухомлинського, 2011 р.);
- "Діяльність бібліотеки вишу: традиційні напрямки та сучасні пріоритети в роботі з урахуванням глобалізаційних умов розвитку суспільства" (на базі бібліотеки МНАУ, 2012);
- "Сучасні аспекти діяльності бібліотеки ВНЗ на новому етапі розвитку комунікацій" (2013);
- "Функції бібліотеки ВНЗ в умовах розвитку науково-комунікаційної сфери" (науково-практичний семінар, 2014);
- "Бібліотека – фундамент освіти, берегиня знань, осередок культури" (2015);
- "Бібліотека і книга в контексті часу" (науково-практичний семінар, 2016);
- "Візія бібліотеки ВНЗ в контексті розвитку сучасних соціокомунікаційних концепцій" (2017);
- "Науково-комунікаційний простір бібліотеки ЗВО: вимоги часу та реалії" (2018);
- "Бібліотека ХХІ століття: виклики, нові можливості, перспективи" (2019);
- "Еволюція сучасної бібліотеки: від класичної до цифрової" (науково-практичний семінар у форматі онлайн, 2020).

Учасниками таких професійних зібрань є керівники та провідні фахівці бібліотек ЗВО м. Миколаєва, які входять до складу методичного об'єднання, керівники та фахівці зонального методичного центру бібліотек ЗВО III та IV рівнів акредитації Півдня України – Наукової бібліотеки Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова, фахівці бібліотек ЗВО України; а також колеги з Обласної універсальної наукової бібліотеки, Центральної бібліотеки ЦБС для дорослих ім. М. Л. Кропивницького, Науково-педагогічної бібліотеки м. Миколаєва.

Результати переважної більшості науково-дослідницьких робіт були опубліковані у збірниках матеріалів всеукраїнських, міжнародних конференцій, фахових та наукових виданнях.

З матеріалами проведених досліджень можна ознайомитись на сайті Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова за адресою www.nuos.edu.ua, у розділі "Наукова діяльність" (підрозділ "Дослідження").

Таким чином, дослідження, що проводяться у бібліотеці, безпосередньо пов'язані з удосконаленням процесів практичної діяльності бібліотеки, розширенням спектру послуг та інформаційних продуктів, що створюються в ній, сприяють впровадженню інновацій. І

надалі за допомогою досліджень удосконалюватимуться окремі напрями роботи книгозбірні.

Наука означає розвиток. Розвиток науково-дослідницької роботи – поступальний і продовжує набирати ваги, що сприятиме перетворенню бібліотеки на науково-інформаційний і дослідницький структурний підрозділ університету.

Список використаних джерел

1. Колесникова, Т. О. Наукові дослідження університетських бібліотек України [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Бібліотеки вищих навчальних закладів: досвід та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 11–13 жовт. 2016 р. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Електрон. дані. – Київ, 2016. – Режим доступу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/for_lib/konf-2016-1/dopovidy.pdf#page=27(дата звернення: 29.11.2021). – Назва з екрана.
2. Кунанець, Н. Е. Наукова робота Науково-технічної бібліотеки Національного університету "Львівська політехніка": досягнення та перспективи / Н. Е. Кунанець // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали п'ятої міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 11–12 верес. 2013 р. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т "Львівська політехніка", Наук.-техн. б-ка ; [редкол.: О. В. Шишка та ін.]. – Львів, 2013. – С. 34–51.
3. Шалиганова, А. Від регіональних до всеукраїнських Короленківських читань: (з історії наукових досліджень кадрово-управлінської політики бібліотек) / А. Шалиганова // Бібл. форум: історія, теорія і практика. – 2020. – № 2. – С. 2–7.

Белодед Е. В.,
заместитель директора по научной работе Научной библиотеки,
Национальный университет кораблестроения
имени адмирала Макарова,
Украина, г. Николаев, 54007,
проспект Героев Украины, 9
olena.beloded@nuos.edu.ua

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ РАБОТА НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА КОРАБЛЕСТРОЕНИЯ ИМЕНИ АДМИРАЛА МАКАРОВА: ИСТОРИЧЕСКИЙ И ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ

Аннотация: В статье изложен анализ научно-исследовательской деятельности

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

**Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО
цифрової епохи в структурі інформаційного
забезпечення навчального процесу, наукової та
дослідницької діяльності ЗВО**

Всеукраїнська науково-практична конференція

Научной библиотеки НУК им. адм. Макарова в историческом и практическом аспектах. Рассмотрены современные направления научно-исследовательской работы в связи с трансформацией деятельности библиотеки. Освещена роль научных исследований в управлении инновационными процессами.

Ключевые слова: научные исследования; научно-исследовательская работа; университетская библиотека.

Bielodied Olena,

Deputy Director for Research,

Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding,

Mykolaiv, Heroes of Ukraine avenue, 9

olena.beloded@nuos.edu.ua

**SCIENTIFIC RESEARCH ACTIVITY OF THE SCIENTIFIC LIBRARY
OF THE ADMIRAL MAKAROV NATIONAL UNIVERSITY OF SHIPBUILDING:
HISTORICAL AND PRACTICAL ASPECTS**

Abstract. In this article the analysis of the scientific research activity of the Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding in its historical and practical aspects is presented. The modern tendencies in the scientific research related to the transformation of the library activity are considered. The role of the scientific research for the innovation processes management is highlighted.

Keywords: scientific research, scientific research activity, university library.

УДК 378

Білоножко К. С.,

бібліотекар I категорії Наукової бібліотеки,

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Україна, м. Миколаїв, 54025,

проспект Героїв України, 9

katernyna.bilonozhko@nuos.edu.ua